પૂર્વછાયો- ત્યાર પછી કૃષ્ણ દેવની, કહું કથા અતિ રસાળ ।
ચંચળ થયા ચાલવા, ઉત્તર દિશામાં દયાળ ॥૧॥
નામી મસ્તક મુક્તનાથને, પછી નામ્યું મુક્તને શિશ ।
પ્રભાતે ઉઠી પધારિયા, એહ આશ્રમથી જગદીશ ॥૨॥
નગ નદીયો તળાવ તિયાં, તરી ઉતર્યા તે પાર ।
મહા અરણ્ય જ્યાં મનુષ્ય નહિ, ચોંપે ચાલ્યા તેહ મોઝાર ॥૩॥
હિમાચળ ભણી ચાલીયા, જોયાં તેની તળાટીનાં વન ।
ઝાડ પહાડ જોઈ પૃથિવી, જોયાં વિવિધે વૃક્ષ સઘન ॥૪॥

ચોપાઇ- ઝાડ પહાડ ઉંચા છે અપાર રે, જાણ્યું અડ્યા આકાશ મોઝાર રે ।
સામસામી શાખા સંકલાણી રે, એક બીજામાં ઘણી ઘુંચાણી રે ॥૫॥
વળી વિધ્યે વિધ્યે વેલી જેહ રે, એક બીજામાં ઉરઝી તેહ રે ।
વન વેલી ઘુંચાણી છે ઘાટી રે, જેને જોઈ છાતિ જાય ફાટી રે ॥૬॥
એવું ઘાટું વન છે વિષમ રે, જેમાં ન પડે રાત્યદિની ગમ રે ।
ન દિસે ઉગી આથમે દન રે, એવું ઝાડે છે વન સઘન રે ॥૭॥
તિયાં ફળ ફુલ ફુલ્યાં કઈ રે, કંદ મૂળતણો પાર નઈ રે ।
વળી સર સરિતા અપાર રે, અતિ અમળ જળ તે મોઝાર રે ॥૮॥
વળી ગેહેરી ગુફા ત્યાં ઘણી રે, જાણું બહુ રહ્યાં મંદિર બણી રે ।
વળી પશુ ને પક્ષી ત્યાં ઘણાં રે, ફરે ટોળાં બોળાં તેહતણાં રે ॥૯॥
સિંહ શાર્દૂલ કાવે કેસરી રે, કપિ કુરંગ ને કઈ કરી રે ।
ગેંડા રોઝ ને મહિષા ઘણા રે, વ્યાઘ્ર વારાહ બહુ બિહામણા રે ॥૧૦॥
સુરાગાયો ને સેમર શ્યાળ રે, શશા નોળ બોળા તિયાં વ્યાળ રે ।
જ્યારે બોલે પરસ્પર એહ રે, થાય શબ્દ ભયંકર તેહ રે ॥૧૧॥

મનુષ્ય જાતિએ ત્યાં ન જવાય રે, જો જાય તો પાછું ન અવાય રે ।
એવા વનમાં એકાએક ફરે રે, અતિ ધીર કોઈથી ન ડરે રે ॥૧૨॥
ભૂત પ્રેત દનુજ ને દૈત્ય રે, એવા મળે વનમાંહિ નિત્ય રે ।
યક્ષ રાક્ષસ રાક્ષસી જેહ રે, ભૈરવ ભૈરવી વૈતાલી તેહ રે ॥૧૩॥
એવા અહોનિશ વનમાં રમે રે, તિયાં હરિ એકાએક ભમે રે ।
જાતાં જાતાં પડે રાત્ય જીયાં રે, સુવે નિર્ભય થઈને તિયાં રે ॥૧૪॥
એમ જોતાં તે વન સમગ્ર રે, આવ્યું એક ત્યાં બુટોલ નગ્ર રે ।
તેનો રાજા મહાદત્ત નામ રે, સર્વે પર્વતિ રાજાનો શ્યામ રે ॥૧૫॥
તેણે દીઠા ત્યાગી ઘનશ્યામ રે, અતિ હેતે રાખ્યા નિજધામ રે ।
કરે અતિ પ્રીત્યે નિત્ય સેવ રે, જાણે આ છે મોટા કોઈ દેવ રે ॥૧૬॥
નૃપભગિની નામ મયાજી રે, દેખી હરિ થયા બહુ રાજી રે ।
કહે આતો મોટા કોઈ અતિ રે, નોય મનુષ્યની આવી ગતી રે ॥૧૭॥
જોઈ હરિનાં મોટાં આચરણ રે, સેવે કલ્યાણ સારુ તે ચરણ રે ।
પછી નાથે દયા કરી તેને રે, આપ્યું નિજ જ્ઞાન એહ બેને રે ॥૧૮॥
જન્મ મરણતણું જાળ કાપ્યું રે, સુખ અંતરે અખંડ આપ્યું રે ।
રહ્યા તિયાં થોડા ઘણા દિન રે, પછી ત્યાંથી ચાલ્યા છે જીવન રે ॥૧૯॥
તપ કરવા ઈશક છે અતિ રે, બીજી વાત તે નથી ગમતિ રે ।
શહેર પુર નગ્ર ઘોષ ગામ રે, નથી ગમતું રહેવાને એ ઠામ રે ॥૨૦॥
મેડી મહોલ હવેલી આવાસ રે, તેમાં રહેતાં રહે છે ઉદાસ રે ।
માટે વેગે ચાલ્યા ત્યાંથી વને રે, તૈયે રાજી થયા બહુ મને રે ॥૨૧॥
મુક્તનાથથી આવ્યા એ અરણ્ય રે, તેને વીતી ગયા કાળ ત્રણ્ય રે ।
ચાલ્યા ગહન વનને માંઈ રે, ખાવા ફળ ફુલ નિત્ય ત્યાંઈ રે ॥૨૨॥
તે પણ મળે કે ન મળે ટાણે રે, તોય મન અધીર ન આણે રે ।
એવા થકા વિચરે છે વને રે, અતિ ત્યાગ વૈરાગ્ય છે તને રે ॥૨૩॥
જાતાં ઉત્તર દિશને માંઈ રે, આવ્યો વડ રૂડો એક ત્યાંઈ રે ।
ત્યાંથી નદી તળાવ નિકટ રે, અતિ ઉંચો વિસ્તારે છે વટ રે ॥૨૪॥
તેને આસપાસે ગજ ફરે રે, બીજા શબ્દ ભયંકર કરે રે ।

ત્યાંથી ઉગમણું એક તાલ રે, વહે ઉત્તરમાં જળમાલ રે ॥૨૫॥
નડ થુંબડે વિટ્યો છે વડ રે, બેઠા દીઠા યોગી તેને થડ રે ।
મૃગાજિન પર બેઠા આપ રે, માથે જટા મોટી છે નિષ્પાપ રે ॥૨૬॥
આચ્છાદને ઢાંકેલ કૌપીન રે, નથી તે પણ વસ્ત્ર નવીન રે ।
તેહ વિના નથી બીજું પાસ રે, માયિક સુખથી છે ઉદાસ રે ॥૨૭॥
શાળગ્રામની સેવા કીધી છે રે, ગીતા પાઠ કરવા લીધી છે રે ।
એવા ગોપાળયોગી ઉદાર રે, તેને નાથે કર્યો નમસ્કાર રે ॥૨૮॥
ત્યારે ઉભા થઈ યોગીરાય રે, મળ્યા હેત આણિ ઉરમાંય રે ।
જેમ વહાલાં વેગળેથી આવે રે, તેને મળે જેમ અતિ ભાવે રે ॥૨૯॥
એમ પામ્યા છે અતિ આનંદ રે, પછી મળી બેઠા મુનિ ઇંદ રે ।
કહ્યું એક બીજાનું વૃતાંત રે, ત્યારે વાધિયું હેત અત્યંત રે ॥૩૦॥
કહે આપણે રહેશું બે મળી રે, બોલ્યા પ્રભુજી એવું સાંભળી રે ।
કહ્યું તમે ગુરુ ને હું શિષ્ય રે, આપો રૂડો મને ઉપદેશ રે ॥૩૧॥
રહ્યા ગોપાળયોગીને પાસ રે, કર્યો યોગશાસ્ત્રનો અભ્યાસ રે ।
કાવે જે કોઈ અષ્ટાંગ યોગ રે, શિખ્યા જેથી મટે ભવરોગ રે ॥૩૨॥
મોટી બુદ્ધિવાળા ઘનશ્યામ રે, શિખ્યા યોગ અંગ કહું નામ રે ।
યમ નિયમ આસન જેહ રે, પ્રાણાયામ પ્રત્યાહાર તેહ રે ॥૩૩॥
ધારણા વળી ધ્યાન જે કહીએ રે, અષ્ટમું અંગ સમાધિ લઈએ રે ।
તેમાં જુજવા ભેદ છે બહુ રે, શિખ્યા થોડે દિને હરિ સહુ રે ॥૩૪॥
એકવાર સાંભળે છે જેહ રે, શિખી કરી દેખાડે છે તેહ રે ।
વળી શિખ્યા છે પ્રથમ પેલે રે, તે પણ કરી દેખાડે છે છેલે રે ॥૩૫॥
બસ્તિ બે પ્રકારની લહીએ રે, નેતિ કુંજરક્રિયા તે કહીએ રે ।
નોળિ શંખપ્રક્ષાલન નામ રે, મોર્યે શિખ્યા છે એ ઘનશ્યામ રે ॥૩૬॥
તેતો સર્વે દેખાડે છે કરી રે, ગુરુ ગોપાળયોગીને હરિ રે ।
જોઈ ગુરુ કરે છે વિચાર રે, નોય મનુષ્ય આ નિરધાર રે ॥૩૭॥
આતો કૃષ્ણ છે ગોલોકપતિ રે, આવ્યા છે પોતે ધરી મૂરતિ રે ।
આવો હું જે અતિ નિસ્પૃહ રે, તેને ન થાય બીજે સનેહ રે ॥૩૮॥

માટે જાણું છું જરૂર કૃષ્ણ રે, એવે ભાવે કરે નિત્ય દ્રષ્ણ રે ।
એમ પરસ્પર ગુરુપણું રે, રાખે એક બીજામાંઇ ઘણું રે ॥૩૯॥
કંદ મૂળ ફળ ફુલ વળી રે, જમે આનંદે એકઠા મળી રે ।
એમ વિત્યું એ સ્થાનકે વર્ષ રે, કરી ઉગ્ર તપ થયા કૃષ રે ॥૪૦॥
શીત ઉષ્ણ ને મેઘની ધાર રે, સહ્યું સર્વે શરીર મોઝાર રે ।
એમ તપ કરે વનમાંય રે, અતિ ધીરજય પર્વતપ્રાય રે ॥૪૧॥
એવા યોગી મોટા જે દયાળ રે, જોઇ પાસે વસ્યા પશુપાળ રે ।
રહ્યા ગાયો તણા ઘોષ કરી રે, ત્યાં તો કેડ્યે પડિયા કેસરી રે ॥૪૨॥
નિત્ય કરે તે ગાયોની ઘાત રે, તેની કહી યોગી આગે વાત રે ।
કહે ગોવાળ અમે અનાથ રે, અમારે છે એ ગાયો મિરાંથ રે ॥૪૩॥
તેને વાઘ કરશે જો નાશ રે, ત્યારે અમારે સઈ ગુંજાશ રે ।
એવી સાંભળી દીનતા વાણી રે, બોલ્યા યોગી તેને દુઃખી જાણી રે ॥૪૪॥
કહે માં બિયો તમે ગોવાળ રે, કરશે હરિ સહુની રખવાળ રે ।
એમ કહી લીધો શંખ હાથે રે, વજાડિયો છે તે યોગીનાથે રે ॥૪૫॥
જેટલામાં સંભળાણો શબ્દ રે, ભાગ્યાં હિંસક મુકી એ હદ રે ।
વળી ત્યાં વસતાતા જે વાઘ રે, તેણે પણ કર્યું વન ત્યાગ રે ॥૪૬॥
રહ્યા સુખે ગાયો ને ગોવાળ રે, પ્રભુ ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ રે ।
રહ્યા કાંઇક પોતે પછી ત્યાંય રે, વાંચે ગીતાનો બીજો અધ્યાય રે ॥૪૭॥
પછી આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ રે, નિશ્ચે કરીયું જેવું છે રૂપ રે ।
પ્રત્યાહાર કરી મહામતિ રે, ઇંદ્રિ પ્રાણ અંતઃકરણવૃત્તિ રે ॥૪૮॥
તેને આતમામાં વાળી લીધી રે, પછી ધીરજે ધારણા કીધી રે ।
એમ કેટલાક કાળ ગયા રે, આતમાને વિષે સ્થિર રહ્યા રે ॥૪૯॥
ધ્યાનયોગ તેની જે સમાધિ રે, તેની પકવદશા અતિ સાધિ રે ।
કહ્યું એમ યોગીને જીવને રે, એવી ક્રિયાઓ કરે છે વને રે ॥૫૦॥

ઇતિ શ્રીમદેકાન્તિકધર્મપ્રવર્તક શ્રીસહજાનંદસ્વામિ શિષ્ય નિષ્કુળાનંદ મુનિ વિરચિતે ભક્તચિંતામણી મધ્યે શ્રીહરિ ગોપાળયોગીને મળ્યા એ નામે ત્રિશમું પ્રકરણમ્ ॥૩૦॥